

-----Opprinnelig melding-----

Fra: postmottak@kud.dep.no [mailto:postmottak@kud.dep.no]

Sendt: 14. juni 2013 14:31

Til: Postmottak KUD

Emne: Innspill til Kulturløftet saksnr. 13/646

Navn: Asgeir Solstad

Organisasjon: Helgeland Museum

Epost: asgeir.solstad@helgelandmuseum.no

Postadresse: Sjøgata 23E

8656 MOSJØEN

Innspill: Innledning

Helgeland Museum er en av de største aktørene i kulturlivet i regionen. Med sine 17 avdelinger og ca. 50 ansatte står museet for mange og ulike kulturtilbud med betydning så vel lokalt, regionalt som nasjonalt. Derfor omfattes kulturutredningen 2014 med stor interesse i museet. Vi ønsker derfor å avgi følgende høringsuttalelse.

Museenes samfunnsansvar

Et sentralt poeng i meldingen er at kulturlivets samfunnsoppdrag er uklart. Kulturarbeid og kulturelle uttrykk har en utydelig egenverdi. Dette kommer bl.a. til uttrykk ved at kulturvirksomhet legitimeres ved at den er nyttig for andre, mer klart begrunnede samfunnsaktiviteter som utdanning, næringsformål, helse eller sosiale behov.

Vi deler denne analysen. Men vi mener grunnlaget som er lagt i "Framtidas museum" bidrar til å peke på viktige sider ved kultur som egenverdi. Her understrekes kulturarvens vide innhold, og avklares viktige sider ved museenes oppdrag som uavhengige institusjoner. To konkrete eksempler er ønsket om videreføring av "BRUDD" arbeidet, og fokuset på den immaterielle kulturarven. Vår oppfatning er at det grunnlag som er lagt i "Framtidas museum" må følges opp med ordninger og midler som gir bidrag til konkret innhold til hva kulturens egenverdi i praksis er.

Begrepet samfunnsoppdrag har to sider. Den ene er bevissthet om egenverdi som forutsetning for den andre: Det å være nærværende på samfunnsområder som utdanning, næringsliv og helse. Dessuten er det et refleksivt forhold mellom innholdet i begrepet samfunnsoppdrag og det å være museum i samfunnet. Måten museet framstår på, og hvordan det fortolkes, påvirker dets selvforståelse og egenverdi. Denne dynamikken – og refleksjonen over den – er sentrale deler av utviklingen av museets – og kulturens samfunnsoppdrag.

Derfor blir det vesentlig for museene å utvikle arenaene – både fysiske og digitale – for møte med publikum, slik at den dialogen som utvikler innholdet i samfunnsoppdraget blir best mulig.

Kommuner, fylkeskommuner, departement og pengene

Meldingen peker på at kommunenes satsing på kultursektoren har vært knyttet til kulturbygg, idrett og festival/ arrangementsutvikling. Man peker på at det som kalles kulturens "grunnmurer" som folkebibliotek, kulturskoler og fritidsklubber har vært tilsvarende nedprioritert.

Samtidig peker meldingen på at den økte statlige satsingen på museumsfeltet har vært formidabel gjennom museumsreformen. Dette har også ført til at

fylkeskommunen og kommunene har bidratt betydelig mer til feltet. Man har gjennom reformen og midlene nådd et mål om et mer profesjonelt museumsvesen over hele landet.

Framtidas utfordring ligger i at denne satsingen genererer nye kostnader. Museene gjør mer og iverksetter aktiviteter som gir nye kostnader. Når bevilgningene ikke lenger øker, vil de derfor gradvis "spises opp" av lønn, drift og økte administrative kostnader, slik at aktiviteten over tid vil måtte reduseres. Dette er et argument som kan gjøres gjeldende på ethvert aktivitetsnivå i en struktur. Men museene er langt fra å være i stand til å fylle de oppgaver som er bl.a. er nedfelt i "Framtidas museum". Derfor er det behov for en fortsatt vekst i bevilgningene til museumsdrift. Og det understreker igjen behovet for en mer koordinert offentlig innsats overfor museene som kan bidra til at vekst og utvikling ikke stopper for langt unna målsettingene for feltet.

Vi ønsker å tilføye at selv om offentlige myndigheters satsing på museene har vært stor, er variasjonen mellom kommunene når det gjelder å bidra til utvikling av museene også stor. Riktignok har "spleiselagsmodellen" representert en trygghet for at kommunene bidrar tilstrekkelig til museene. Men det er grunn til bekymring for framtida på dette feltet. Dersom de planer som foreligger for utvikling av nye museumsanlegg på Helgeland gjennomføres, vil - som nevnt - driftsutgiftene øke for hvert anlegg. Dette er en regning som delvis må betales kommunene. Under dagens økonomiske situasjon i de fleste små kommuner, og med kulturpolitiske prioriteringer i retning idrett og festivaler, kan det vise seg vanskelig å utvikle et forsvarlig fundament for drift.

Denne problemstillingen må sees i sammenheng med fylkeskommunens og departementets forvaltning av finansieringen. Meldingen peker på at "Det er i liten grad etablert systematisk samhandling mellom fylkeskommuner og kommunene om utvikling på kulturfeltet, og det foregår lite utviklingsarbeid på dette området." Dette rammer museene. Hva enten det gjelder utvidelse av driftsrammer, eller utbygging av nye anlegg, er forventningen fra alle myndighetsnivåer at man skal ha støtte fra de to øvrige nivåer for å få midler fra det tredje.

Situasjonen når det gjelder nybygg er at det er svært vanskelig å oppnå fylkeskommunal bevilgning. Selv om kommunene bevilger, kan det gå svært mange år før statlige og fylkeskommunale myndigheter gir nødvendige midler.

Museene har mulighet for å skape økte inntekter gjennom sin formidling. Dette er pekt på som en sentral utfordring av en rekke instanser. Etersom man ikke kan regne med økte offentlige bevilgninger, vil videre utvikling av det museale arbeidet i større grad være avhengig av inntekter ved besøk. Da vil det være viktig å prioritere de museer som har størst mulighet for økt besøk - og bruke midler på å utvikle disse. Det ideelle vil være at dette genererer inntekter som gjør det mulig å drive virksomheter som det i et faglig helhetsperspektiv er viktig drive, men som gir utgifter.

Men det er mange hindre, usikkerheter og et betydelig kapitalbehov forbundet med dette. Det fordrer både egenkapital som garanti mot svingninger, og kapital til investering i anlegg og utstillinger.

Det er helt klart behov for en koordinering mellom myndighetsnivåene som bidrar til at museer får bygge nye anlegg raskere enn hva tilfellet er i dag. Vi støtter derfor utvalgets anbefaling om at "(...)kulturloven utstyres med bestemmelser som gir kommuner og fylkeskommuner ansvar for å utvikle planstrategier på kulturområdet. Når regionale og lokale myndigheter slik får sitt kulturpolitiske oppdrag klarere spesifisert, oppnås samtidig muligheten for økt kommunikasjon, samhandling og dialog mellom forvaltningsnivåene - stat, fylkeskommune og kommune."

Samtidig er det også slik at en god forvaltning av samfunnsansvaret, som innebærer en mer faglig fundert fokusering av emner og museale former, også betinger gode og hensiktsmessige museumsbygg. Dette mangler i stor grad i kommunene eller regionene.

Dette betyr at videre utvikling av museene - hva enten inntjening eller forvaltning av samfunnsansvar er viktig drivkraft - er avhengig av fortsatt innsats for nye visningssteder og museumsbygg. Som vi har pekt på er tilgangen til finansiering av slike bygg svært vanskelig på grunn av den svake koordineringen av de tre forvaltningsnivåene i forhold til museumsarbeid, og fordi det ikke finnes tilfredsstillende ordninger for finansiering av slike bygg. Vi mener derfor det må etableres ordninger for finansiering av museumsbygg. I denne sammenheng understreker vi at vår tilnærming er lokalsamfunnets museumsbehov. Ordningen må gi utbyggerne tjenlige lokaler for museale basisfunksjon-er, hvor følgende forhold vektlegges:

- Anleggene skal bygges ut som kultur- og naturhistoriske dokumentasjons - og aktivitetssentra som gir tilbud både til frivillige krefter, skolen og reiselivet.
- Det skal etableres:
 - o Tilfredsstillende publikumslokaler med plass til skiftende utstillinger, foredrag, kurs og aktivitetstilbud - og som egner seg til sosialt treffpunkt hele året.
 - o Nærmagasin og atelier/verksted for arbeid med samlingene ved anleggene.
 - o Felles magasin med atelier/verksted for prioriterte deler av samlingene.
- Museumsanleggene skal oppleves som åpne og inviterende av alle samfunnsgrupper. Videreutviklingen av anleggene skal bidra til at publikum blir opptatt av byggeskikk og arkitektur i fortid, samtid og framtid.

Oppsummering

Vi mener virkelighetsforståelsen omkring kulturlivet som meldingen formidler, er riktig. Det er en utfordring å tydeliggjøre og utvikle kulturlivets samfunnsoppdrag og egenverdi. Dette handler om samfunnskvaliteter og basis for samtaler om kultur og samfunn. Her har museene som institusjoner en viktig rolle. Teksten ovenfor tydeliggjør også den betydningen. Men om museene skal ta en rolle som samtalepartner om kultur, må innsatsen for fortsatt utvikling av rammevilkår opprettholdes. Dette betyr at man følger opp intensjonen om bedret integrasjon mellom forvaltningsnivåene i museumsarbeidet, utvikler finansieringsordninger for nye museumsbygg og sikrer driftsvilkårene i årene framover.